

SETKÁNÍ PRŮMYSLOVÝCH EXPERTŮ V ŽENEVĚ

Dne 22. 7. 1988 proběhlo v Paláci národů v Ženevě setkání expertů ze 44 zemí k otázkám technických aspektů zabránění úniku utajovaných důvěrných informací při realizaci verifikačních opatření budoucí Úmluvy o zákazu chemických zbraní. Setkání zahájil velvyslanec PLR Bogumil Sujka, který je předsedou výboru pro jednání o zákazu chemických zbraní na Konferenci o odzbrojení, a expertní diskusi řídil dr. J. Santesson (Švédsko), který předsedal podobnému zasedání již v minulém roce. V jeho úvodním slově bylo stručně zrekapitulováno, kde se v současném textu Úmluvy vyskytují zmínky o utajování údajů důvěrného charakteru; pak byla diskuse zaměřena na konkrétní verifikační opatření ve vztahu k dostupnosti předávaných informací. U oznamování údajů charakterizujících kvantitu, kvalitu a účel výroby (spotřeby) vybraných látek (tj. takových, které mohou být samy ChZ nebo slouží jako materiál pro jejich výrobu) se projevila snaha západních států je pokud možno utajovat; v diskusi o monitorování výroby pomocí přístrojů byla opět vidět snaha o co nejmenší vměšování se do výrobního procesu. Užitečným přínosem byla praktická demonstrace zařízení NSR na odběr a analýzu vzorků v mikro- až nanogramových množstvích zaznamenaných na magnetickou pásku s následnou detekcí pomocí hmotové spektrometrie, avšak omezené pouze na látky v rámci zájmu budoucí Úmluvy, tj. s co nejmenší mírou vměšování. Je však možné provést kompletní analýzu (v případě pochybností) a s použitím databanky spekter identifikovat látku. Kvalita vzorku se přitom nemění nejméně v průběhu jednoho roku. U diskuse týkající se inspekce na místě byly zejména ze strany Západu projeveny zájmy, aby tato byla opět striktně omezena na nejnutnější údaje potřebné k verifikaci nevýroby chemických zbraní, jejíž zásady by měly být obsaženy v předběžně odsouhlaseném postupu inspekce, konkretizovaném pro každý chemický závod (tzv. model agreement). Při projednávání technických aspektů kontroly výroby supertoxických látek – které nejsou v současné době chemickými zbraněmi, ale díky své toxicitě by se jimi mohly stát v budoucnu – byla jasně

vyjádřena neochota západních zemí tuto kategorii vůbec uznat jako takovou a z kontroly ji prakticky vyloučit. Sovětský svaz naopak zastává stanovisko tuto kategorii kontrolovat, protože vlastnosti uvažovaných látek je možné modifikovat tak, aby se mohly stát chemickou zbraní (tj. mají dostatečnou toxicitu a modifikace by se mohla týkat např. stálosti apod.). Jestli by kontrolovány nebyly, vytvořila by se báze pro legální vývoj nových chemických zbraní v rámci budoucí Úmluvy. K otázce náhodných inspekcí (ad hoc checks) bylo ze strany NSR (která je navrhuje) vysvětleno, že by měly rutinní charakter a byly vyhrazeny na chemické závody obsažené v národním registru. K této otázce vystoupila i ČSSR s potřebou vytvoření plně objektivních kritérií pro zahrnutí závodů do národního seznamu, tak aby byl jejich výběr ve všech státech proveden na stejné úrovni. Obecně je možno říci, že tato forma inspekce se ukazuje jako nadějná, doplňující již v textu budoucí Úmluvy zafixované formy kontroly a měla by mít relativně malý charakter vměšování.

Při celkovém hodnocení je možné – ve srovnání s minulým rokem – pozorovat určitý pokrok. Jednání bylo konkrétnější, soustředění na problém, který zejména západní delegace vyzdvihují – kontrola nevýroby chemických zbraní v civilním chemickém průmyslu při co nejmenším vměšování a s co největším zachováním konfidencialnosti. Pozitivem bylo i to, že se již konkrétně uvažuje o přístrojovém vybavení, které by umožnilo efektivní verifikaci s co nejmenší pravděpodobností úniku důvěrných informací. Jednání také naznačilo, že představitelé chemického průmyslu začínají reálně uvažovat o dopadu budoucí Úmluvy na chemický průmysl členských států, a to je důležitým předpokladem – i když jen jedním – pro úspěšnou finalizaci textu Úmluvy v co nejkratší době.